

ГОДИНА III.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 58.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ПОЗОРИШТЕ У ЕНГЛЕСКОЈ.

(Наставак.)

Али како су се преварили. Прво вече добише само четири шилинга (2 фор.). Шест су недеља остали у Уерстену, и осим два изванредна вечера, никад не добише више од 10 шилинга. Наравно, да је то било незгодно после толике муке и трошка, а како се нису могли надати бољем, пошљу једнога члана у Белингем, да види, како је тамо. Његов извештај није био баш најбољи. Рече, да је место тако мртво, да у по дана једва наиђеш на живу душу. Газдарица од најбоље гостионице вели, да би дружина могла дати једно две три представе, али у својој кући не да за позорницу собе, јер не може допустити, да јој се квари намештај и тапете, него да у дворишту остраг има једна зграда, где се пре прало, и то ће им дати у најам за једну фунту стерлинга на недељу.

Изгледи нису били најбољи, па ипак примеше понуду угоститељкину и опросте се са Уерстеном.

Белингем — приповеда наша глумица — беше заиста мртав, као што нам је и било јављено. Не могосмо видети живе душе, и осим отворених дућана не беше никаква друга знака од радње.

Први нам посао беше, да потражимо добре станове, што се у малим варошима обично тешко нађе. Али ту се преварисмо пријатно. Где смо год запитали, беше станова, и малене цене говориле су нам, да ту обично нема укућана. Ја добих за три и по шилинга на недељу две лене собе са послугом и вртом, заједно са воћем и поврћем у њему. Прво ближе познанство са местом и људима у њему учинило је добар утисак на нас. Све беше чисто и спретно, у сваком дућану било је обилато добра еспапа. Продаваоци су били већином економи, и док је

муж радио у пољу, старала се жена за посао у вароши. Ове господе биле су веома разговорне и јако учтиве. Месарица расекла би читав овнујски бут, да би исекла за ме фунту меса из среде, а млада посластичарка беше према својој радњи пуна сласти и љупкости.

Наше позориште не изгледаше најпријатније. Беше при земљи, у ширину имађаше 14 стопа, у дужину 36, са ниским таваницама, а у једном углу кварио га је велики бакрени котло. Како се ова корисна ствар није могла уклонити, јер је била узидана, то су држали у њему наши мушкарци своје одело, направили су у полукругу слепи зид, и оставили су међу овим зидом и котлом простора од две стоне, па тако добише собу за облачење. Нове кулисе беху веома широке; ми сасекосмо од сваке по три стопе. Пред позорницом наместили смо ред свећа са ниским свећњацима, две свеће гореле су иза кулисе, једна на каси и једна изнад котла. Газдарица нам узајми за засебна места осам наслоњача, скамије за партер даде нам учитељ, галерија доби неизрендеисане даске, које смо понаместали на неједнаким бачвама. Кад смо били готови, било нам је, као оном сиромашном племићу, који је на улици вигао, да продаје ђињџуве, а овамо се Богу молио, да га само нико не чује. Све је изгледало тако сиромашно и отрцано, да смо се готово надали, да нам не ће нико доћи.

Судбина нам не испуни то надање. На прву пробу дође некакав пријатан човек, рече, да се зове Долиф, мољаше нас за опроштење, што нас прекида, заиште дванаест засебних места за себе и своју породицу, а двадесет и четири за своје познанике. За тим прегледа, како смо се наместили, и рече, да је све веома красно, веома

добро, осим неких малenkosti. А те малenkosti биле су, да су се од наше шуме видела само стабла, јер смо лишће и грање морали обавити око горње мотке на кулиси, да се у нашим грађанским собама горњи део дуварова и прозора није видео, да су се наше дворане завршивале до половине стубаца, а један предео са језером и брдама остаде без брда. „Веома красна“ била је управо само црвена завеса, коју смо удесили према тесном простору и тако је сашили, да је била као једна једина бора.

Посета г. Долифа, који је уједно био подгубернатор у грофству, спајија и капетан од белингемских стрелаца, јемчила нам је, да ће бар један део публике бити изображен. Како се зачудисмо, кад се у вече диже завеса, а ми у засебним местима и у партеру опазисмо све саме најсјајније тоалете. Никад нисам видела толики ситни накит, огртаче од чипака, ћердане од бисера, ките пвећа, лепеке, беле мараме на врату и лорњете. Лорњети су били са свим излпнија, јер су гледаоци били само на две стопе од глумца. Женских капа било је само на галерији, на којој су сви мункарци поскидали шешире, и нису пушили. (У Енглеској се на галеријама у позоришту обично пуши и пије.) Ми смо се јако допали и чусмо више пута од срца смеј, одобравање, и више песама морадосмо поновити. Кад се застор спустио, дођоше интови, наши гледаоци одоше у лепом поретку и варошица би опет мирна као и пре.

У Белингему остадосмо седам недеља дана и позориште беше увек дупком пуно. Код ове мирне и изображене публике остависмо се са свим комедијашких манира, изостависмо велике огласе, нити леписмо од рифа педуље са крупним шареним писменима и ружним дрворезима. Ми смо разносили прикладне огласе, а у особитим приликама, н. пр. кад су биле кориснице или свечане представе, давали смо одличнијима програме печатане на белој свили. Г. Долиф био нам је заштитник. Не само да је долазио на наше представе са својом породицом, него је сазвао и све своје пријатеље из околине, неке је довозио у својим колима. Често би прекупио сва места и удешавао би свечане представе час као подгубернатор, час као спајија, час као стрелачки капетан.

Наш свирачки збор имао је свега две егеде. На једној је гудио белингемски ципелар. У комадима није нам ништа био од користи, јер никад не научи пратити певаче, нити је називо речи. Он је свирао пре представе и међу радњама. Нисмо га могли звати нашим свирачким збором, јер је од одличне публике имао толико респекта, да се није усудио сести испред ње, него је свирао у последњем углу на галерији, у остадом, са таквом енергијом, да су га свуда могли чути. Наш представљач комичних стараца био нам је други егедуш. Како је сваки час имао посла на позорници, то је могао свирати само иза кулиса. С тога је било често смешних призора. Био је веома забораван, па често му висаше виолина на десној страни на зиду, а он беше на левој. Такве неприлике обично су се приметиле у последњем тренутку. Остраг се није могло ићи око позорнице, дакле морали су нашем свирцу додавати виолину преко позорнице. Једанпут беше егеда у кошару, застрта убрусом, као да је бајати јело, други пут начинисмо од ње малу бебицу, увисмо је у шалове и дадосмо јој детињу капицу. Док су гусле тако путовале, умирао им је господар од страха, да му се не оштети егеда, „права кременка.“

Једном играсмо булверову „Лијонску госпу.“ У последњој сцени у четвртном чину опрашта се Клаудије за навек од своје матери Мелноте и љубавнице Павлине. Док он говори, треба издалека да се чује марсељеца, најпре слабо, па све јаче и јаче. Сцена дође, нема марсељеца. Као и обично, егедуш је био лево, егеда десно од позорнице. Да би ово двоје саставила, оде госпођа Мелнота за кулису и сакрије виолину под своју велику француску кецељу. Али није се смело приметити, да бадава иде тамо амо. Дакле осим виолине донесе и бео шешир, и док Клаудије у највећој страсти прашта се од своје миле, натакне му она шешир на главу. Да се може убити погледом, госпођа Мелнота остала би мртва онога часа.

У истом комаду догоди се ово. О зиду треба да виси слика лепе Павлине, на коју Клаудије погледи, кад вели: „Не ћу никад бити живописац, Хтео бих само једну слику исписати, али камо те уметности, која би постигла узвишени узор! При тим речима прсне публика у смеј. И ми се пођосмо смејати, кад погледасмо на зид.

Павлинина слива беше обешена на трапике, те тако се видила друга страна, на којој је за потребу у другом комаду била напртана велика црвена крава као цимер. Публика се смејала це-

лога комада, кад год је било говора о павлининој лепоти и о клаудијевом одушевљењу за уметност.

(Свршиће се.)

Д И Ш Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Гренгоар,“ „Шарлатанизам.“) Готово ни једне представе а да нема какве новине! Као да позоришна управа мисли, да је свако вече изгубљено, ако се не прикаже што ново. Ми не бисмо имали што приговорити томе, јер то доказује, да је управа марљива и да ради неуморно, али ми се бојимо, да се тиме не размази публика, која ће само онда долазити у позориште, кад се прикажује нов комад, а то би могло имати штетних последица по само позориште. За сада радо признајемо, да тај начин иде у прилог и публици и управи, као што нам то сведоче, према рђавим временима, доста добро посећене позоришне представе.

Али да се вратимо на сам комад „Шарлатанизам“ који се приказао први пут 18. децембра о. г. Да није у позоришном листу стојало да је тај комад написао Скриб, ми бисмо у писцу ове шаљиве игре једва могли наслутилити тог старог мајстора у писању шаљивих игара. Лако је наћи доказа, да шарлатанство пре доведе до цели, него поштен и савестан рад, али нама се чини, да позоришница није за тако доказивање zgodно место. Као да је намера пишчева била, да од нас начини присталице шарлатанизма, кад нам је изнео како се њиме брзо дође до цели. У овој шаљивој игри има један честит и ваљан лекар, који ни за три године дана поштенога рада не може да дође до имена и болесника, и ако од тога зависи срећа његовог живота, али два његова друга, оба шарлатана из реда, помогну му у потаји, те дође за један дан и до имена и болесника. Оваку тенденцију не можемо одобрити, на ма да нам се то износи безазленим и тако рећи оправданим начином, као у овој шаљивој игри. Сви приказивачи редом, а у првоме реду Сајевић, играли су вољом и живошћу, те се само њиховој доброј игри може приписати да тај комад није одмах потонуо у море позоришног заборава.

Пре „Шарлатанизма“ приказана је овде већ позната али увек радо гледана добра позоришна игра „Гренгоар,“ која је публику све до краја јако занимала и више пута на бурно тапшање је наводила. Изврсна игра Д. Ружића (Гренгоар) и Сајевића (Лудвик XI) за доста је позната, а у томе имају заслуге и други приказивачи, који су их у свему добро потпомогали.

П О З О Р И Ш Т Е.

* („Ревизор“ у мађарском народном позоришту у Пешти.) У мађарском народном позоришту приказан је 11. децембра о. г. „Ревизор“ од Н. Гогоља. По мађарским

листовима то је шаљива игра, у којој, истина, има мало радње, али која те ипак јако забавља од почетка до краја. То је комедија пуна аристофанске дрске сатире на један део руског јавног живота из апсолутнога доба руске државе. Драматичка сатира на јаван живот може да успева — ми видимо то по делима аристофановим — само под дахом златне слободе, а чим ње нестане, муза шаљиве игре одмах се повлачи у безбедну тишину кућевног и породичног живота. На ипак повиче једна аристофанска драма под владом драконске цензуре! Истина, да је ту помогао сретан случај песнику, који се није ни надао да ће му се икад приказати „Ревизор“ на руској позоришници. Цар Никола дознаде за „Ревизора“ и одмах дозволи, да се може бичем сатире јавно шибати чиновнички ред. И тако се вољом свемоћнога владара и добром срећом даровитог песника развио цвет, који је само у слободној атинској републици могао уродити обилатим плодом.

„Ревизор“ је дакле сатира на поквареност руског чиновничког реда. Али „шта је њему Хекуба?“ На ипак наводи на плач своје слушаоце у „Хамлету“ глумач, ако уме као што треба срцу говорити. Шта је нама Русија? И шта се нас тиче покварени чиновнички јој ред? Па ипак смо се за време целе представе баш онако од срца смејали. То је произвео здрав хумор генијалног песника, коме није стало само до прсте љакрије, него који хоће да казни, и смевајући мане друштвене. Песнику је стало само до покварених чиновника, којима хоће да скине образину с лица, те тако мало разбира о љубави и о ономе, што обично иде уз шаљиву игру, па ипак забавља гледаоца све до краја. То долази отуда, што је комад написан за позоришни ефекат и ако је писцу непрекидно пред очима била сатирична тенденција. У томе има заслуге и управитељ народног позоришта Ј. Сиглигетија, који је све избрисао што не помаже да се развије радња у делу.

Дакле ипак радња! На сваки начин, али не као у другим шаљивим комадима. Радња је у овоме комаду у томе, да су сами чиновници, који хоће да скрију своју поквареност, приморани, да сами себе изнесу на пазар, да им се свет смеје. То се збива од чина до чина све у већој мери. Једном речју, гогољева шаљива игра, шибавићи слабости и мане типова, али типова који имају меса и кости, постигне цел своју, па се тако допала и Мађарима, мада је поникла на туђем земљишту и ма да су прилике за њих туђе. Вредност овога комада скочила је тим више, што је и приказ био веома добар.

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

15. ПРЕСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 11.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 22. ДЕЦЕМБРА 1874.

СТАРИ БАКА И ЊЕГОВ СИН ХУСАР.

Позоришна игра у 3 чина, од Ј. Сигетије, за народно позориште прерадили Ј. Ђорђевић и Ј. Илић.

О С Т О Б Е:

Првенко, крчмар	Зорић.
Милка	Ј. Хаџићева.
Никица	Ђегова деца.
Чича Мија, услужени бака	Добриновић.
Лацко, његов син	Ружић.
Букало, певац	Лукић.
Ленка, његова кћи	Недељковић.
Хусарски каплар	Д. Ружићба.
Хусарски стражменштар	Божовић.
Стевица, чобанско дете	Марковић.
	М. Зорићева.

Више сељака и сељакinja. Збива се на селу: прва радња у црвенковој башти и соби, друга радња у крчми црвенковој, четири године после прве радње, трећа радња у шуми до села и у крчми црвенковој.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволели исплатити први део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.